

Powstanie Wielkopolskie

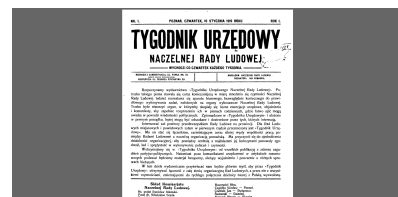
<https://pw.ipn.gov.pl/pwi/historia/oddzialy-powstancze/8626,Tygodnik-Urzedowy-Naczelniej-Rady-Ludowej.html>
28.05.2024, 18:11

Tygodnik Urzędowy Naczelniej Rady Ludowej

Marek Rezler

Dziennik urzędowy Naczelniej Rady Ludowej w Poznaniu, wydawany od 16 stycznia do 31 grudnia 1919 roku. Od numeru 11 z 20 marca 1919 r. ukazywał się pod nazwą Tygodnik Urzędowy. Zawierał podstawowe akty normatywne oraz informacje i zarządzenia centralnej władzy polskiej na obszarze zajęтым przez powstańców wielkopolskich.

Łącznie ukazały się 82 numery TU, z numeracją i paginacją stron prowadzoną od początku z chwilą zmiany nazwy, w systemie ciągłym - nie każde wydanie osobno; łącznie TU NRL/TU obejmuje 52 + 450 stron formatu 30 x 22,5 cm, na ówczesnym papierze gazetowym. Do czasu zmiany nazwy podawano też nazwisko redaktora, Jana Szmańdy.

Redakcja i administracja Tygodnika mieściła się przy ulicy Pawła (A. Fredry) nr 10, w gmachu Komisji Kolonizacyjnej. Przed zmianą nazwy TU ukazywał się w każdy czwartek, potem nieregularnie, w zależności od potrzeby, niekiedy nawet dzień po dniu. W TU nr 32 z 31 lipca 1919 r. ustalono zasadę regularnego wydawania w każdą sobotę - niezależnie od ew. dodatków nadzwyczajnych, co kilkakrotnie potem powtarzano w osobnych komunikatach. W rzeczywistości jednak życie weryfikowało tę zasadę - nie udało się jej utrzymać, aż do końca 1919 roku, gdy zakończono wydawanie TU NRL. Winieta zmieniła się od numeru 1 TU, przez dodanie polskiego

Orła oraz spisu rozporządzeń zawartych w danym numerze Tygodnika. Druk dwuszpaltowy. W miarę potrzeby na równoległej kolumnie zamieszczano niemieckie tłumaczenie wybranych rozporządzeń.

Przez cały czas wydawania dziennik składany i drukowany był w Drukarni i Księgarni św. Wojciecha w Poznaniu - instytucji kierowanej przez księdza Stanisława Adamskiego, co umożliwiło zastosowanie w miarę jednolitej formy graficznej, składu i czcionki. Od numeru 48 (16 września 1919 r.) coraz częściej zamieszczane były rozporządzenia Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej. Z dniem 12 stycznia 1920 roku, wychodził jako Dziennik Urzędowy Ministerstwa Byłej Dzielnicy Pruskiej, z określeniem miejsca wydania: Warszawa-Poznań. Tekst łamany już był w jednej kolumnie. DUMbDP. wychodził z własnej drukarni. Abonowanie TUNRL/TU obowiązywało rejencję, wydział prowincjonalny, naddyrekcję poczty, naddyrekcję cła, dyrekcję kolei, prezydium policji, wszystkie landratury, starostwa, komisariaty obwodowe, magistraty oraz izby: rolniczą, handlową i rzemieślniczą. Abonowanie TUNL obowiązywało też Dowództwo Główne i sztaby większych jednostek wojska. Bezpłatnie dziennik otrzymywali członkowie NRL i powiatowe RL, których obowiązkiem było rozprowadzenie wydawnictwa pomiędzy członków lokalnych rad ludowych, bibliotek publicznych i redakcji lokalnej prasy. Niekiedy nakład dziennika okazywał się niewystarczający, co starano się wyrównywać racjonalnym wykorzystaniem istniejących egzemplarzy. Dziś w zasobach bibliotecznych i archiwalnych na ogół zachowały się mniej lub bardziej kompletne zestawienia TUNRL/TU, będące pozostałością podręcznej dokumentacji poszczególnych urzędów i instytucji polskich z 1919 roku.

Potrzeba wydawania własnego tygodnika urzędowego wynikała z sytuacji politycznej, w jakiej znalazły się zajęte przez powstańców obszary Wielkopolski, w okresie do uprawomocnienia postanowień traktatu wersalskiego w styczniu 1920 roku. Do tego czasu region wciąż jeszcze był częścią Niemiec i wszelkie próby przenoszenia wzorców władzy z Warszawy, czy stosowanie oficjalnej terminologii państwowej mogły być w myśl prawa międzynarodowego traktowane jako ingerencja w sprawy sąsiedniego państwa lub działania separatystyczne - co z kolei bardzo utrudniłoby położenie międzynarodowe regionu i odradzającej się Polski.

W tej sytuacji system władzy w regionie po zakończeniu obrad Polskiego Sejmu Dzielnicowego musiał być oparty na innej terminologii i zasadach, niż w przypadku w pełni niepodległego państwa. Wymuszona samodzielność urzędowa regionu musiała doprowadzić do powołania instytucji władzy administracyjnej o własnej nazwie (rady ludowe) i schemacie - przypuszczalnie z inicjatywy ks. S. Adamskiego - opartym na organizacji gospodarczej. Nieuniknione jednak było wydawanie własnego dziennika urzędowego, centralnie regulującego podstawowe aspekty i kierunki funkcjonowania władzy, administracji i gospodarki regionu, formalnie zdanego na własne siły. Założenia te sformułowano w pierwszym numerze dziennika z 16 I 1919 r., gdy wśród zasadniczych celów wydawnictwa ustalono zachowanie kontaktu między Komisariatem NRL i radami ludowymi w terenie, przy równoczesnym unikaniu wszelkich kwestii politycznych. Pilnowano tych spraw aż do 1 sierpnia 1919 roku, gdy nastąpiła likwidacja Komisariatu NRL i przejście kompetencji tego organu na Ministra b. Dzielnicy Pruskiej (TU nr 61 z 18 listopada 1919 r., s. 315).

Tygodnik Urzędowy Naczelnej Rady Ludowej dziś jest podstawowym źródłem urzędowym do dziejów centralnych władz regionu w okresie funkcjonowania wielkopolskiego państwa powstańczego. Analiza tego dokumentu pozwala zaobserwować zarówno podstawowe, centralne, jak i często bardzo szczegółowe aspekty funkcjonowania regionu w 1919 roku. W pierwszym numerze zawarto podstawowe informacje dotyczące składu NRL i poszczególnych wydziałów, ustalono też podstawowe działy TU, modyfikowane w miarę ważności informacji koniecznych do przekazania. Od razu też rozpoczęto wydawanie rozporządzeń regulujących zaopatrzenie ludności, z czasem też zasady handlu, reglamentacji środków żywnościowych, wywóz i przywóz artykułów i środków finansowych poza granice dawnej Prowincji Poznańskiej. Od lutego do połowy września 1919 roku Komisariat NRL, jako polityczny zwierzchnik Sił Zbrojnych w byłym Zaborze Pruskim, zamieszczał w Tygodniku Urzędowym informacje i obwieszczenia dotyczące poboru kolejnych roczników do wojska oraz dekrety awansowe - które były też ogłaszane w rozkazach dziennych Dowództwa Głównego. W TU zamieszczano przepisy i regulaminy dotyczące m.in. sądownictwa, szkolnictwa, funkcjonowania poszczególnych

urzędów. Informacje (często bardzo szczegółowe) zamieszczane w TU są doskonałą, wielokierunkową ilustracją sytuacji w regionie w danym okresie, pod względem gospodarczym i politycznym, obrazują ogrom wysiłku włożonego przez mieszkańców i administrację Wielkopolski w rytmiczne funkcjonowanie regionu, w zaopatrzenie ludności i wyposażenie wojska. Zwalczano patologie społeczne, lichwę i przejawy spekulacji, dbano o dyscyplinę i porządek. Regularnie też zamieszczano informacje o zmianach niemieckich nazw miejscowości na polskie - aż do ostatniego numeru Dziennika Urzędowego Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej (nr 4, z 8 kwietnia 1922 r.). Osobnym, istotnym działem TU NRL były ogłoszenia i komunikaty, dotyczące m.in. działalności spółek gospodarczych. Ich ilość stopniowo narastała, w niektórych wydaniach tygodnika dochodziła do 1/3 objętości danego numeru. Lektura ogłoszeń jest cennym źródłem do analizy funkcjonowania wielkopolskich instytucji, firm, banków w 1919 roku. Pozwala też zajrzeć do życia prywatnego i urzędowego mieszkańców regionu.

Powiązane informacje

Kronika Miasta Poznania

Naczelna Rada Ludowa 1918-1920

**Wydziały Komisariatu Naczelnej
Rady Ludowej w marcu 1919 r.**